Historia Koszalina od 1945 roku

4 marca 1945 roku Koszalin został zdobyty przez wojska radzieckie - 3 Korpus Pancerny gen. Aleksego Panfiłowa. Mimo iż w mieście nie było długotrwałych walk, prawie całkowitemu zniszczeniu uległo śródmieście. Przybywających do Koszalina osadników witały gruzy i kikuty wypalonych domów. Spłonął ratusz miejski, zniszczono również większość zakładów przemysłowych, urządzeń gospodarki komunalnej, gazownię, sieć wodociągowo - kanalizacyjną. Szacuje się, że zburzeniu uległo około 40 procent zabudowy miasta.

Już w kilka dni po zakończeniu walk o miasto, przebywający tu mieszkańcy samorzutnie przystąpili do prac porządkowych. Zaczęli przybywać licznie polscy osadnicy, którzy szybko ukształtowali administrację cywilną, przejmując stopniowo obowiązki zarządzania miastem od komendantury radzieckiej. Wraz z napływem ludności cywilnej, pojawiły się również elementy przestępcze i zwykli szabrownicy, którzy często siłą próbowali zagarnąć mienie poniemieckie, aby je następnie wywieźć do Polski centralnej.

Spośród pierwszej grupy osadników przybywających z różnych stron kraju (pierwsza zorganizowana grupa przybyła w dniu 9 maja 1945 roku z Gniezna), wybrano burmistrza - Stanisława Jakubowskiego. Polska administracja musiała szybko zmierzyć się z trudnościami aprowizacyjnymi i bardzo złymi warunkami sanitarnymi. Duży udział w tym mieli mieszkańcy Gniezna, którzy w dużej grupie przybyli do miasta. To właśnie z nich wyłoniono pierwszy Zarząd Miejski w Koszalinie. Spośród jego 68 pracowników aż 57 mieszkało poprzednio w Gnieźnie lub jego okolicach, 5 w innych powiatach województwa poznańskiego, a tylko 6 pochodziło z innych regionów kraju. W 1945 roku Koszalin przejściowo był stolicą obszernego zachodniopomorskiego okręgu administracyjnego. Z chwilą jednak, gdy Szczecin został przejęty przez władze polskie, stolicę województwa zachodniopomorskiego przeniesiono właśnie do tego miasta, gdzie od lata 1945 roku urzędował Pełnomocnik Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie.

Ostatecznie instytucje wojewódzkie przeniesiono w lutym 1946 roku do Szczecina. Koszalin stał się na kilka lat miastem powiatowym, co już wtedy obniżyło jego rangę. I chociaż odbudowa postępowała powoli, przybywało mieszkańców (pod koniec 1945 roku było ich już prawie 15 tysięcy), to jednak rozwój miasta został przyhamowany. Ówcześni osadnicy wspominali, że z chwilą gdy władze wojewódzkie przeniosły się do Szczecina, wyprowadziło się z Koszalina wielu przedsiębiorczych ludzi, przygasło życie kulturalne, które w roku 1945 zaczynało się pomyślnie kształtować. Już w końcu 1945 roku w mieście działało dziesięć sklepów, tworzono spółdzielnie, rzemieślnicy otworzyli ponad sto zakładów, uruchomiono browar, Zakład Przeróbki Konopi, Fabrykę Mydła 'Elerta' i Fabrykę Konserw Rybnych 'Tytan'. Rozpoczęły działalność trzy szkoły podstawowe, gimnazjum handlowe i gimnazjum ogólnokształcące. Zaczęły ukazywać się 'Wiadomości Koszalińskie', utworzono Muzeum Miejskie, rozpoczęło działalność Kino 'Polonia' - dzisiejsza 'Adria'. Życie powoli się normalizowało. W 1947 roku miasto opuściły wojska radzieckie. Zakończono również zasadnicze przesiedlanie na zachód ludności niemieckiej. Od 1948 roku prowadzono planowe odgruzowywanie śródmieścia, w którym udział brali spontanicznie mieszkańcy. W tym również roku uruchomiono gazownię miejską, powstała także Oficerska Szkoła Artylerii Przeciwlotniczej. Rok później po Koszalinie kursowały już pierwsze autobusy komunikacji miejskiej, obsługujące linie '1' i '2'.

Lata pięćdziesiąte

Rok 1950 przyniósł miastu dwa ważne wydarzenia: Koszalin stał się stolicą nowo utworzonego województwa koszalińskiego, miastu przywrócono także prawa miasta wydzielonego z powiatu. Wraz z utworzeniem województwa koszalińskiego, Koszalinowi przybyło mieszkańców, których pod koniec 1950 roku było ponad 20 tysięcy. Ponieważ było ich coraz więcej wzrósł problem braku mieszkań i lokali. Przyspieszono więc remonty zniszczonych budynków. Rozwijające się szkolnictwo zmusiło do powołania w 1951 roku Liceum Pedagogicznego. Rok później mieszkańcy Koszalina otrzymali wydawaną już samodzielnie gazetę 'Głos Koszaliński' - codzienną gazetę województwa koszalińskiego. 'Głos Koszaliński' wydawany był wcześniej jako lokalna mutacja 'Głosu Szczecińskiego'. W nowej sytuacji miasto zaczęło spełniać rolę centrum regionu środkowopomorskiego. Zorganizowanie administracji wojewódzkiej, powstanie różnych wojewódzkich instytucji gospodarczych, oświatowych, kulturalnych, organizacji społecznych, spowodowało napływ sporej liczby specjalistów, działaczy, animatorów życia społecznego, a także zwiększony przydział środków materialnych i finansowych. Nic więc dziwnego, iż rok 1953 kroniki miasta zapisały jako czas szczególny dla koszalińskiej kultury: powołano do życia Teatr Dramatyczny i Ekspozyturę Polskiego Radia, w której po dwóch latach funkcjonowania pracowało piętnaście osób i która nadawała na antenie piętnaście minut programu dziennie. W 1954 roku rozpoczęto odbudowę, a właściwie budowę śródmieścia Koszalina. Koszalińskie środowisko kulturalne doprowadziło w 1956 roku do utworzenia kolejnej instytucji kultury w mieście - powstała Koszalińska Orkiestra Symfoniczna, którą od 1971 roku przemianowano na Państwową Filharmonię im. Stanisława Moniuszki.

W 1959 roku mieszkańcy Koszalina wzbogacili się o kolejny teatr - Teatr Propozycji 'Dialog'.

Lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte

Zwiększająca się liczba mieszkańców, ale jednocześnie słaby rozwój przemysłu, wymogły na ówczesnych władzach decyzje o rozbudowie starych i budowie nowych zakładów produkcyjnych. Rozbudowała się Fabryka Urządzeń Budowlanych, która przejęła stare obiekty po uruchomionej w 1945 roku Zachodnio-Pomorskiej Spółdzielni Pracy Mechaników Samochodowych przy ul. Lechickiej. Całkowicie nowymi zakładami pracy były uruchomione w 1963 Koszalińskie Zakłady Elektroniczne 'Kazel', Zakład Maszyn i Urządzeń Technologicznych 'Unima'. Poważnie rozbudowano dawniejsze Zakłady Przeróbki Lnu i Konopi, które otrzymały skróconą nazwę 'Płytolen'. Nowym zakładem była również Fabryka Pomocy Naukowych oraz Spółdzielnia Pracy Ozdób Ozdób Choinkowych, Zakłady Mięsne, Koszalińska Chłodnia. Dość intensywny rozwój przemysłu pod koniec lat pięćdziesiątych i

sześćdziesiątych spowodował, że w roku 1972 pracowało w tym sektorze ponad 10.500 koszalinian. Lata sześćdziesiąte przyniosły dalszy rozwój kulturalny i gospodarczy miasta. W 1963 roku odbył się pierwszy plener plastyczny w Osiekach koło Koszalina. W 1965 roku utworzony został Koszaliński Ośrodek Naukowo - Badawczy. Dwa lata później w koszalińskiej katedrze odbył się pierwszy koncert muzyki organowej, który z czasem przekształcił się w imprezę o międzynarodowym znaczeniu. Dużym wydarzeniem w Koszalinie było zainaugurowanie pierwszego roku akademickiego w Wyższej Szkole Inżynierskiej (1968), która w 1996 roku otrzymała status Politechniki Koszalińskiej.

Zdjęcia Politechniki Koszalińskiej (wczoraj i dzisiaj)

Budynek przy ul.Racławickiej

Budynek przy ul.Śniadeckich

W roku 1970 zbudowany został - w dużej mierze dzięki czynom społecznym - stadion koszalińskiej 'Gwardii'. Po raz pierwszy odbył się Festiwal Chórów Polonijnych, które na stałe weszły do kalendarza ważnych imprez kulturalnych. Według statystyk w 1970 roku w Koszalinie mieszkało ponad 65 tysięcy mieszkańców. W tym czasie duże zmiany zaszły również w kształcie architektonicznym miasta. Wyburzono dawną zabudowę ulicy Zwycięstwa odsłaniając koszalińską katedrę. Miasto, dawniej rozwijające się żywiołowo, podporządkowane zostało planowym koncepcjom rozbudowy. Powstała Miejska Pracownia Urbanistyczna, której architekci wyznaczyli główne kierunki rozwoju. Powstał nowoczesny układ komunikacyjny łączący nowe koszalińskie osiedla.

W 1972 roku Koszalin stał się siedzibą nowo utworzonej diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, nawiązującej tradycjami do biskupstwa kołobrzeskiego z 1000 roku. Ordynariuszem diecezji został honorowy obywatel Koszalina, ksiądz biskup senior Ignacy Jeż. Rok później rozpoczęła działalność w nowym gmachu Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela. Rozpoczęto Międzynarodowe Spotkania Filmowe 'Młodzież na ekranie', który przemianowano w następnym roku na 'Młodzi i Film'. Rok 1973 to również II Festiwal Chórów Polonijnych, który odbył się w nowo wybudowanym koszalińskim amfiteatrze.

Rok 1975 przyniósł miastu Centralne Dożynki. Z tej okazji odnowiono wiele obiektów i budynków komunalnych oraz przebudowano system komunikacyjny centrum Koszalina.

Lata osiemdziesiąte

Lata osiemdziesiąte rozpoczęły się od pamiętnych wydarzeń 'Sierpnia 80', akcji strajkowych koszalińskich zakładów i masowych demonstracji mieszkańców. Ośrodkiem ruchu strajkowego było Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej. Społeczną akcję protestacyjną zakończyło dopiero ogłoszenie stanu wojennego. Wielu mieszkańców Koszalina było w tym okresie internowanych i szykanowanych przez służby bezpieczeństwa. Z ciekawszych wydarzeń tego okresu wymienić można pierwszą inaugurację roku akademickiego na Wyższym Seminarium Duchownym w Wilkowie pod Koszalinem w 1982 roku, rozpoczęcie budowy nowego szpitala wojewódzkiego w 1983 roku, narodziny w 1985 roku stutysięcznego mieszkańca Koszalina - dziewczynki o imieniu Ewa.

Lata dziewięćdziesiąte

Rok 1990 przyniósł miastu pierwsze w powojennej historii miasta demokratyczne wybory samorządowe. Głębokie zmiany ustrojowe przełomu lat 1989/1990 doprowadziły do nowego i jakościowo całkowicie odmiennego etapu w administrowaniu i kierowaniu sprawami miasta. Wybory postawiły na czele władz Koszalina nowych ludzi i pozwoliły na całkowicie nowych zasadach - demokracji i gospodarki rynkowej - ukierunkować działalność samorządu miejskiego. Prezydentem miasta I kadencji samorządu został Bogdan Krawczyk, przewodniczącym Rady Miejskiej - wybrano Ryszarda Wiśniewskiego.

Rok 1990 przyniósł miastu pierwsze w powojennej historii miasta demokratyczne wybory samorządowe. Głębokie zmiany ustrojowe przełomu lat 1989/1990 doprowadziły do nowego i jakościowo całkowicie odmiennego etapu w administrowaniu i kierowaniu sprawami miasta. Wybory postawiły na czele władz Koszalina nowych ludzi i pozwoliły na całkowicie nowych zasadach - demokracji i gospodarki rynkowej - ukierunkować działalność samorządu miejskiego. Prezydentem miasta I kadencji samorządu został Bogdan Krawczyk, przewodniczącym Rady Miejskiej - wybrano Ryszarda Wiśniewskiego.

Wielkim wydarzeniem dla koszalinian była wizyta w 1991 roku Ojca Świętego Jana Pawła II.

Podczas dwudniowej wizyty papież poświęcił Wyższe Seminarium Duchowne w Wilkowie i kaplicę Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej na Górze Chełmskiej. Koncelebrował mszę na placu przy kościele pw. Świętego Ducha, odwiedził katedrę NMP i spotkał się z żołnierzami na lotnisku w Zegrzu Pomorskim. W piątą rocznicę wizyty papieża, w centrum miasta przed katedrą, odsłonięto pomnik Jana Pawła II.

W 1992 roku utworzono w mieście Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej, a w 1994 roku swój rok akademicki zainaugurowała prywatna wyższa uczelnia - Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna. Trudny proces dostosowywania istniejących firm do zasad wolnego rynku spowodował daleko idące przekształcenia. W większości przedsiębiorstw nie tylko zmieniły się formy własności, ale również profile produkcji, technologia, organizacja pracy, sposoby zarządzania. Znacznej części firm nie udało się przystosować do nowych zasad funkcjonowania gospodarki (np. Kazel, Płytolen), co z kolei spowodowało duży wzrost nowego zupełnie nowego zjawiska - bezrobocia. Lata dziewięćdziesiąte to jednak okres wielu dużych inwestycji, które napędzały koniunkturę w mieście.

W 1995 roku miasto oddało wybudowaną dużym nakładem finansowym nowoczesną oczyszczalnię ścieków w Jamnie. Dwa lata później przekazano do użytku nową stację uzdatniania wody przy ul. Rzecznej, którą wykonano na miejskim ujęciu wody. Przystąpiono do modernizacji wielu dróg, budynków komunalnych, zainwestowano duże środki w modernizację składowiska odpadów komunalnych w Sianowie, wybudowano dalsze odcinki kolektora sanitarnego, wiele ulic otrzymało kanalizację i oświetlenie. Poprawiono również bezpieczeństwo mieszkańców poprzez wykonanie sygnalizacji świetlnych na skrzyżowaniach. Duże nakłady miasto przeznaczało na utrzymanie oświaty (przejęto administrowanie szkół), budowę nowych sal sportowych i instytucje kultury (m.in. całkowita modernizacja Miejskiego Ośrodka Kultury). Znacznie poprawiło się w tym czasie funkcjonowanie koszalińskich firm komunalnych, które stały się szybko wiodącymi w swoich branżach i inwestującymi w infrastrukturę miasta przedsiębiorstwami.

Rokiem, który szczególnie obfitował w wydarzenia ważne dla mieszkańców, był rok 1998. Miasto otrzymało - za długoletnią współpracę z miastami partnerskimi i 'budowę idei zjednoczonej Europy' - Honorowy Dyplom Rady Europy, następnie kolejno: - w 1999 - Honorową Flagę Rady, a 2001 roku Tablicę Rady Europy.

Rok 1998 przyniósł także niekorzystną dla miasta decyzję wynikającą z wprowadzenia reformy administracyjnej państwa - decyzję o likwidacji województwa koszalińskiego i powołaniu dużego województwa zachodniopomorskiego ze stolicą w Szczecinie.

Likwidacja województwa, która weszła w życie 1 stycznia 1999 roku, przyniosła szereg negatywnych skutków dla rozwoju Koszalina. Spowodowała nie tylko wzrost bezrobocia wśród mieszkańców (zlikwidowano wiele miejsc pracy), ale również znaczne zmniejszenie znaczenia i roli samego miasta w regionie.

Początki XXI wieku

Od 2003 roku w Koszalinie widać wyraźne ożywienie gospodarcze. Budżet miasta powiększył się prawie o połowę, wydatki na inwestycje w mieście17 do 75,5 mln zł, a bezrobocie spadło z 20,4% do 16%. W ciągu dwóch lat udało się przesunąć do Koszalina część terenów Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (22 ha), teren ten uzbroić i w całości sprzedać. Właśnie tutaj ulokowało się pierwsze w Europie Chińskie Centrum Przemysłowe.

Działania te skutkują stale poprawiającą się pozycją w Rankingu ogólnopolskiego Tygodnika Samorządowego „Wspólnota” wśród miast na prawach powiatu (2003 – 40 miejsce, 2005 – 35 miejsce, 2006 – 16 miejsce)., a także otrzymaniem tytułów „Gmina Fair Play” w latach 2004, 2005 i 2006 (konkurs jest organizowany przez Krajową Izbę Gospodarczą oraz Fundację „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym”). W 2006 r. Koszalin otrzymał w Konkursie dodatkowy tytuł „Złota Lokalizacja Biznesu” oraz wyróżnienie dla wyróżniających się miast na prawach powiatu. Dodatkowo miasto zajęło VI miejsce wśród miast na prawach powiatu w Rankingu Samorządów

„Rzeczpospolitej” z 2006 r. zatytułowanym „Polityka lokalna na piątkę”. Inną ceną nagrodą, którą otrzymał koszaliński samorząd był tytuł „Lider Zarządzania w Samorządzie 2004” za „Koszaliński System Oświatowy. Założenia do realizacji wydatków na zadania oświatowe w szkołach podstawowych i gimnazjach miasta Koszalina”. Konkurs był organizowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

11 listopada 2003 r. w Koszalinie odsłonięty został pomnik upamiętniający Marszałka Józefa Piłsudskiego. Obelisk stanął w centrum miasta, na placu Zwycięstwa - w rok po uzyskaniu przez Komitet Budowy Pomnika pozwolenia na budowę. Rzeźbę postaci Marszałka wykonał artysta plastyk Romuald Wiśniewski, asystent na Politechnice Koszalińskiej. W brązie odlał ją Juliusz Kwieciński z Pleszewa. Twórcą projektu architektonicznego monumentu jest inż. Roman Maciejko, obliczenia wytrzymałości konstrukcji wykonał Ryszard Niciejewski. Na pomniku znajduje się napis: „Józef Piłsudski/1867-1935/Pierwszy Marszałek Polski/ „Dał Polsce wolność, granice, moc i szacunek” (cytat z mowy pogrzebowej prezydenta I. Mościckiego na Wawelu), na podstawie pomnika zaś „Ziarnem Polski być jeden prosty człowiek może/Jak w ziarnku żyta – żyje całe przyszłe zboże”.

Opracowano przez Biuro Promocji i Informacji na podstawie:

Koszalin, Zarys Dziejów, Tadeusz Gasztold, Adam Muszyński, Hieronim Rybicki, Wydawnictwo Poznańskie - Poznań 1974

Koszalin, Zabytki, Informacje, Okolice, Krystyny i Dionizego Rypniewskich, Wydawnictwo Kadr - Koszalin 1997

Koszalin współczesny, Praca zbiorowa pod red. Eugeniusza Buczaka, Wydawnictwo 'Presco' Stowarzyszenia Przyjaciół Koszalina, Koszalin 1998

Zdjęcia ze zbiorów Muzeum w Koszalinie

Zdjęcia Politechniki Koszalińskiej - Archiwum PK

Zdjęcia z wizyty Ojca Świętego - Gość Niedzielny

- Podsumowanie czteroletniej kadencji Mirosława Mikietyńskiego, prezydenta Koszalina (2002-2006) [1]
- Podsumowanie połowy II kadencji Mirosława Mikietyńskiego , prezydenta Koszalina (2006 - 2008) [2]
- Pierwszy rok kadencji Piotra Jedlińskiego, prezydenta Koszalina (od 9.12.2010 r.) [3]

Adres źródłowy: https://www.koszalin.pl/pl/page/historia-koszalina-od-1945-roku?page=0%2C1

Odnośniki
[1] https://www.koszalin.pl/sites/default/files/pliki/historia/dokumenty/podsumowanie_kadencji.pdf
[2] https://www.koszalin.pl/sites/default/files/pliki/historia/dokumenty/podsumowanie_polowy_ii_kadencji.pdf
[3] https://www.koszalin.pl/sites/default/files/pliki/historia/dokumenty/pierwszy_rok_kadencji_piotra_jedlinskiego.doc